

Tunus'taki Protestoların Anlamı Üzerine Bir Analiz

Rümeysa Köktaş

14 Ocak 2011 tarihinde Tunus Devlet Başkanı Zeynel Abidin bin Ali'nin görevden çekilmesinin 7. Sene-i devriyesine yaklaştığımız bugünlerde Tunus'ta birçok vilayet, tekrardan halkın sokaklara inmesiyle büyük çaplı protestolara sahne oluyor. 2011 yılından bu yana Tunus'ta farklı nedenlerle yapılan protestolar hiç eksik olmamasına rağmen, bu kez protestoların yer yer şiddet eylemlerine dönüşmesi ve hükümetin istifasına yönelik taleplerin dile getirilmesi bugünlerde yaşanan tecrübeyi öncekilerden farklı kılıyor. Bu protestoların görünürdeki ilk sebebi, 2018 Bütçe Kanununun getirdiği kemer sıkma politikalarıdır. Zira bu politikalar ek vergi uygulamaları ile akaryakıt, telekomünikasyon, internet ve kahve, çay, şeker gibi bazı gıda ürünlerine de zam yapılmasını öngörüyor. Fakat Tunus'ta bugün yaşanan ve hükümetin istifası taleplerini dile getirmeye kadar varan protestoları yalnızca 2018 Bütçe Kanununa bağlı açıklamak eksik bir yorum olacaktır. Dolayısıyla yaşanan gelişmeleri daha doğru bir şekilde açıklayabilmek için bugün gördüğümüz resmin arkasına bakmamız gerekiyor. Bu sebeple bu yazıda Tunus'ta bugünlerde şahit olduğumuz protestoları daha iyi anlamak amacıyla bu olayların arkasındaki sebeplere

daha geniş bir açıdan bakarak açıklamaya çalışacağız. Yine 2011'den bu yana Tunus'ta yaşanan siyasi ve toplumsal tecrübeyi göz önünde bulundurarak sözü edilen protestoların geleceği hakkında öngörülerde bulunmaya çalışacağız.

Tunus'taki protestoları bugünkü noktaya getiren sebeplere bakıldığında bu sebepler siyasi, ekonomik ve toplumsal bağlamlarda ele alınarak açıklanabilir. İlk olarak siyasi sebeplerden bahsetmek gerekirse Yusuf Şahid'in başbakan olduğu mevcut hükümetin 2011'den bu yana yedinci hükümet olduğu söylenmelidir. Yani Tunus yedi yıldır tam yedi hükümet değişikliğinin yaşandığı siyasi olarak istikrarsız bir süreçten geçmiştir. Bu istikrarsızlığın sebepleri ise partiler arası uzlaşmazlık, toplumsal hoşnutsuzluk ve hükümetlerin gerçekleştirmeyi vaat ettiği konulardaki başarısızlıklarına dayanmaktadır. Siyasi olarak bu istikrarsızlığın toplumdaki yansımaları ise halkın siyasalere olan güveninin azalması ve siyasi beklentilerinin git gide düşmesi şeklinde olmuştur.

Ekonomik sebeplere bakıldığında ise 2011 ayaklanmalarının temelinde de ekonomik iyileştirme ve işsizlik probleminin çözülmesi

taleplerinin olduğu hatırlanmalıdır. Bugün gelinen noktada ise işsizlik sorununun hala Tunus genelinde %15'in üzerinde, kırsal kesimlerde ise %30'lara kadar çıktığı görülmektedir. Ayrıca Tunus'un eğitim seviyesi yüksek bir ülke ve işsizlerin büyük çoğunluğunun da üniversite mezunları olduğu göz önünde bulundurulduğunda işsizlik sorununun ülke için vahameti daha net anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ekonomik gerekçelerin büyük rol sahibi olduğu 2011 ayaklanmalarının üzerinden yedi yıl geçmesine rağmen bugün hala halkın önemli bir çoğunluğunun geçim sıkıntısı ve işsizlik problemi yaşaması halk tabanında büyük bir öfke ve hayal kırıklığına sebep olmaktadır.

Son olarak toplumsal açıdan bakıldığında öncelikle söylenmesi gereken, 2011 devriminin en ön saflarında yer alanların, Tunus'un sahil şehirlerine göre daha fakir kırsal alanlarından gelen gençlerden oluştuğudur. Bu genç nüfusun en temel şikâyeti ise ekonomik sebeplerin yanı sıra siyasi ve toplumsal olarak dışlanmış ve ihmal edilmiş olmalarıdır. Gerek bin Ali gerekse de Habip Burgiba dönemlerine bakıldığında siyasi, ekonomik ve toplumsal iyileştirme ve kalkındırma politikalarının daha çok kıyı kentlerine odaklandığı görülmektedir. Bu durum da kırsal kesimdeki halkın siyasi temsil imkanına sahip olamaması ve dolayısıyla sisteme karşı yabancılaşmasıyla sonuçlanmıştır. Bugün Tunus'a baktığımızda geçen yedi yılda az gelişmiş bölgeleri kalkındırmaya yönelik ciddi adımların atılmadığı görülmektedir. Buna ek olarak mevcut Cumhurbaşkanının Burgiba ve bin Ali döneminde görev alan bir isim olması ve hükümette de yine bin Ali dönemi siyasilerinden önemli bir çoğunluğun yer alması halkta eski bürokratik-elit kesimin bugün de yönetimdeki üstünlüğünü koruduğu izlenimini oluşturmaktadır. Sonuç olarak devrimin ön saflarında yer alan genç nüfusun temsil ve sisteme yabancılaşma sorunu halen çözülmüş değildir. Bu da 2011 devrimi ile beklenti ve taleplerini dile getirmiş halkta büyük bir umutsuzluğa ve hayal kırıklığına yol açmakta, siyasilere olan öfkeyi de tırmandırmaktadır.

Tunus'taki protestoların arkasındaki sebepleri inceledikten sonra ortaya çıkan tablo bize halkın siyasilere olan güvensizliğinin, bir türlü gerçekleşmeyen beklentilerinin karşısındaki öfkesinin ve devrimin ardından yaşadığı hayal kırıklığı ve umutsuzluğunun resmini ortaya koymaktadır. Bu açıdan bakıldığında Tunus'taki protestoların, protestolardaki şiddet eylemlerinin ve hükümetin düşmesi taleplerinin gündemdeki 2018 Bütçe Kanununa karşı bir tepki olmaktan ziyade yedi yıllık bir öfke ve hayal kırıklığı birikiminin sonucu olduğu söylenebilir.

Protestoların geleceğinin ve etkisinin ne olabileceği sorusuna baktığımızda ise öncelikle protestoların örgütlenmesi ve desteklenmesinde büyük rol sahibi olan Tunus Genel İşçi Sendikası'nın (UGTT) ülke siyasetindeki etkisine değinmekte fayda var. UGTT Tunus'un bağımsızlığından önce 1946 yılında kurulmuş; gerek bağımsızlığın kazanılmasındaki rolü gerekse de Burgiba ve bin Ali dönemlerinin baskıcı politikalarının altındaki faaliyetleri ile öne çıkmış ülkedeki en önemli ve etkili sivil toplum kuruluşudur. UGTT ayrıca mevcut Ulusal Birlik Hükümeti'nin temelini oluşturan Kartaca Mutabakatı'nın da taraflarından biri olmuş böylece ülkedeki siyasal temsiliyetini pekiştirmiştir. UGTT hakkındaki bu kısa bilgiyi verme sebebimiz Tunus'ta özellikle son iki yıldır artan protestolarda gündeme gelen taleplerin kısmen de olsa yerine getirilmesinde UGTT'nin kitle mobilizasyonu ve protestoları etkin bir siyasi baskı aracına dönüştürmekteki önemli rolünün altını çizmektir. Bu duruma bir örnek vermek gerekirse 2016 yılı sonunda onaylanan 2017 Bütçe Kanunu Tasarısı da ülkede ciddi bir gerginliğe yol açmış, geniş çapta protestolar düzenlenmiş ve UGTT tasarının geri çekilmemesi halinde grev kararı alacağını bildirmişti. UGTT'nin kitle mobilizasyonundaki başarısı ve toplumsal huzursuzluğun tırmanışı hükümeti geri adım atmak zorunda bırakmış ve UGTT ile hükümet yetkilileri arasındaki anlaşma neticesinde tasarıdaki maddelerde değişikliğe gidilmişti. Benzer şekilde 2017 yılı

Nisan ayında başlayan ve özellikle kırsal bir bölge olan Tatavin'de iki ay boyunca devam eden protestolarda da UGTT'nin rolü oldukça önemli olmuştur. Protestolar neticesinde Tatavin'de yerel yönetimlerdeki yönetici üst düzeyde değişiklik yapılmış ve bölgeyi kalkındırma ve yerel halkın işsizlik sorununu çözme amaçlı adımlar atılmıştır.

Toparlanacak olursa Tunus'taki protestoların siyasi baskı oluşturma gücünü yalnızca UGTT'nin etkinliğine bağlamak abartılı bir yorum olacaksa da sendikanın bu protestoların etkisini anlamak bakımından önemine değinmemek de eksik bir yorum olacaktır. Dolayısıyla bugün Tunus'taki protestoların etkin mobilizasyonu ve siyasi baskı gücü açısından UGTT önemli bir konumdadır. Sonuç olarak UGTT'nin protestolara desteği ve yukarıda bahsetmiş olduğumuz halktaki yedi yıllık bir umutsuzluk ve bıkkınlık halinin artık bir öfke patlamasına dönüşmüş olması, protestolar karşısında Tunus hükümetini oldukça zor bir duruma sokmuş gözükmektedir. Bu durum karşısında hükümetin geri adım atmamakta kararlı olması halinde protestoların daha büyük bir kriz ortamına yol açacağı öngörülebilir. Bir başka ihtimal ise 2017 Bütçesinde olduğu gibi 2018 Bütçe Kanununda da bazı radikal kararların yumuşatılması ve böylelikle halkın bir nebze de olsa teskin edilmesi şeklinde olabilir. Fakat bu olumlu haliyle bile Tunus'ta halkın devrimin ardından yaşadığı umutsuzluk ve siyasilere olan güvensizliği, toplumsal gerginliği daha uzun müddet tetikleyecek gibi görünüyor.